

Media: ΑΥΓΗ ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ **Page:** 1,32,41 **Published at:** 09-07-2023
Author: **Surface:** 2359.47 **Circulation:** 2470
Subjects: cm²

Μάνος Κοντολέων

Η τέχνη της γραφής με ιδεολογικό περιεχόμενο κινδυνεύει στην εποχή μας

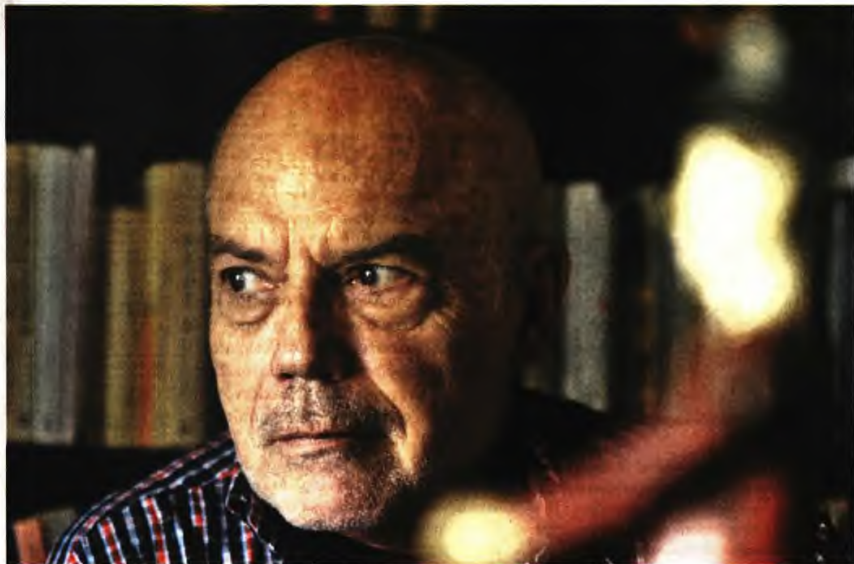
σελίδες 32, 41

Η τέχνη της γραφής με ιδε στην εποχή μας

Μάνος Κοντολέων
συγγραφέας

Συνέντευξη στην
ΠΟΛΥ ΚΡΗΜΝΙΩΤΗ

«Η παιδική και εφηβική περίοδος κάθε ανθρώπου είναι η πατρίδα του. Όλοι έχουμε υποχρέωση να περιφρουρούμε τη νεότητα» λέει ο Μάνος Κοντολέων. Γράφοντας για παιδιά, εφήβους αλλά και ενήλικες καταθέτει τον δικό του οβολό στη νεότητα. Η συγγραφή στην περίπτωση του είναι «στάση ζωής και προσπάθεια επαφής με τον άλλον». Κάπως έτσι και στο τελευταίο του βιβλίο «Η Μάσκα του Καπιτάν» (εκδ. Πατάκη), που βραβεύτηκε με το Κρατικό Βραβείο Εφηβικού-Νεανικού Λογοτεχνικού Βιβλίου, ανατέμνει τη νεανική ψυχή και στάζει βάλσαμο στους φόβους και στα βάσανα του ήρωά του. Εχοντας στο ενεργητικό του περισσότερα από 70 βιβλία, διατηρώντας ταυτόχρονα μια ζωντανή σχέση με τους αναγνώστες του και συνομιλώντας διαρκώς με τα μεγάλα θέματα της εποχής, διαπιστώνει ότι «η τέχνη της γραφής με περιεχόμενο ιδεολογικό σαφέστατα κινδυνεύει. Και μαζί με αυτήν κινδυνεύουν όλα αυτά που έχουν δημιουργήσει τον Πολιτισμό μας, τουλάχιστον όπως ο τελευταίος έχει διαμορφωθεί κάτω από την καθοδήγηση του Διαφωτισμού». Μιλάει χαμηλόφωνα, με την ηρεμία και τη σοβαρότητα του ανθρώπου που μπορεί να διαβάσει την εποχή του. Και μιλάει για πολλά, από την τέχνη της γραφής μέχρι το προσωπικό του στίγμα στη γραφή.

Εχετε ήδη στο ενεργητικό σας πάνω από 70 βιβλία. Τι σας προσφέρει, τι σας έχει διδάξει αυτά η περιπέτεια με τις λέξεις;

Η σχέση μου με τη δημιουργική γραφή (άλλοτε πεζό, άλλοτε ποίηση, κάποτε και κριτικά σημειώματα) ξεκίνησε από την εφηβεία μου. Ίσως γιατί μου άρεσε στην αρχή να ταξιδεύω στους τόπους των έργων, πολύ σύντομα να συνυπάρχω με τους ήρωες και τελικά να ανακαλύπτω μορφές εμπειριών και τρόπους ατομικών μα και κοινωνικών αντιδράσεων που η καθημερινότητα δεν μου τους πρόσφερε. Οπότε οι λέξεις έγιναν -έτσι, χωρίς καλά καλά να το καταλάβω- στοιχεία της πιο προσωπικής μου ταυτότητας. Για μένα η συγγραφή είναι στάση ζωής και προσπάθεια επαφής με τον άλλον.

Τα θέματα της ταυτότητας, ο άνθρωπος σε σχέση με τον εαυτό, τους φόβους, την εποχή και την κοινωνία του, αλλά και μεγάλα ζητήματα που απασχολούν παιδιά, εφήβους και ενήλικες βρίσκονται διαρκώς στο πεδίο των συγγραφικών ενδιαφερόντων σας. Γιατί επιμένετε; Θεωρείτε ότι η τέχνη της γραφής έχει κοινωνικό αντίκτυπο στις μέρες μας;

Μα δεν επιμένω, απλώς συνεχίζω με αυτόν τον τρόπο να ζω. Δεν επιμένω, για παράδειγμα, να εισπνέω οξυγόνο, απλώς χωρίς αυτό δεν θα ζούσα. Από εκεί και πέρα, αν και θα χαρακτήριζα τον εαυτό μου ως «ήρεμο πολίτη», τη συγγραφική μου παρουσία δεν μπορώ να τη δω αποκομμένη από αυτά τα θέματα που λέτε. Γιατί χωρίς ταυτότητα δεν υπάρχει κοινωνία όντων με στοιχειώδη έστω νόσηση, μα και επίσης δεν υπάρχει η δυνατότητα επαφής με τους άλλους. Τώρα αν αυτό που εγώ πιστεύω και έτσι όπως το εκτελώ έχει ένα γενικότερο αντίκτυπο στις μέρες μας, δεν μπορώ να το ξέρω. Η μάλλον αυτό που γνωρίζω είναι πως σε μια εποχή όπως η δική μας, που τόσο συχνά και ολοένα και περισσότερο τη χαρακτηρίζουν ως εποχή του τέλους των ιδεολογιών, η τέχνη της γραφής με περιεχόμενο ιδεολογικό σαφέστατα κινδυνεύει. Και μαζί με αυτήν κινδυνεύουν και άλλα πολλά. Όλα αυτά που

έχουν δημιουργήσει τον Πολιτισμό μας, τουλάχιστον όπως ο τελευταίος έχει διαμορφωθεί κάτω από την καθοδήγηση του Διαφωτισμού.

Γράφοντας για όλα αυτά θεωρείτε ότι έχετε γίνει καλύτερος άνθρωπος;

Οχι... Και άλλωστε δεν ξέρω τι σημαίνει καλύτερος άνθρωπος. Καλύτερος ως προς τι; Απλούστατα εγώ θεωρώ τον εαυτό μου ως έναν ασυμβίβαστο ιδεολόγο, μα ξέρω πως για κάποιους άλλους τύποι όπως εγώ θεωρούνται ξεπερασμένοι. Απομεινάρια μιας άλλης εποχής. Παρ' όλα αυτά είμαι -δεν γίνεται να μην είμαι- αισιόδοξος. Ο κάθε δημιουργός, από την ώρα που δημιουργεί, αυτόματα και αισιόδοξεί. Μια και η δημιουργία αμφισβητεί τη νεκρική ακαμψία.

Αν σας ζητούσε κάποιος να τον ξεναγήσετε στα ενδότερα της προσωπικής συγγραφικής σας διαδικασίας, πού θα σταθμεύατε, πού θα επικεντρωνόσαστε;

Σχεδόν κάθε μου βιβλίο σηματοδοτεί μια περίοδο της ζωής μου. Άλλοτε σύντομη, άλλοτε μακροχρόνια, συχνά μπερδευμένα, κάποτε αισιόδοξη, κάποτε φοβισμένη. Όλα αυτά τα συναισθήματα ζητάνε να μορφοποιηθούν σε κείμενα - αισιόδοξα, φοβισμένα, επαναστατικά. Σε ποιο απ' όλα μπορώ να επικεντρωθώ; Το ένα στην ουσία έχει δημιουργηθεί από το προηγούμενο του και με τη σειρά του θα δημιουργήσει κάποιο νέο. Και άλλωστε, τα τόσα βιβλία που έχω γράψει και γενικότερα όλα τα κείμενά μου που τόσο συχνά δημοσιεύονται σε διάφορα μέσα αποδεικνύουν πως μπορεί να κάνω στάσεις κατά τη διάρκεια μιας πορείας ζωής, αλλά μάλλον αποφεύγω δρομολόγιο με κοινινό τέρμα. Απόφαση κι αυτό επιλογών, αλλά -ας μην είμαι και ακάριστος- και θέμα καλής τύχης. Τελικά, καθώς κανείς μεγαλώνει, συνειδητοποιεί την αξία της υγείας.

Πώς θα χαρακτηρίζατε το έργο σας εντέλει; Θέλω να πιστεύω πως διαθέτει ένα προσωπικό στοιχείο. Μπορεί να μην είναι -και σίγουρα δεν είναι- ό,τι το σημαντικότερο έχει γραφτεί, αλλά πιστεύω πως διαθέτει έντονα τη συγγραφική μου ταυτότητα. Άλλωστε, το γεγονός πως γράφω βιβλία και για παιδιά

Τα αμοιβελέματα των τελευταίων εκλογών στη χώρα μας είναι μάρα πολί δισάρεστα. Κι αυτό γιατί αν το όποιο κόμμα που κυβερνάει δεν αισθάνεται στην ιλίχη του την ανάσα του αντίπαλου κόμματος, τότε είναι βέβαιο πως θα εφαρμόσει μια πολιτική αλαζονική, πολιτική πολλαπλά διαβλητή

ολογικό περιεχόμενο κινδυνεύει

και για νέους και για ενήλικες -κάτι που στην ελληνική συγγραφική συντροφιά μίτε συχνό είναι μίτε και πάντα καλοδεχόμενα αναγνωρίσιμο- νομίζω πως επιβεβαιώνει ότι το έργο μου στο σύνολό του έχει κάτι το ιδιαίτερα προσωπικό και με επιλεγμένη ποικιλία ύφους και στίχων, μάλιστα.

Το τελευταίο σας βιβλίο «Η Μάσκα του Καπιτάνο», βραβευμένο με Κρατικό Βραβείο Εφηβικού Νεανικού Βιβλίου, ακουμπάει πολύ υπαρκτά και αρκετές φορές επώδυνα για τους εφήβους θέματα. Πώς ο μασκοφόρος ήρωας κόμικς βοηθάει τον έφηβο ήρωά σας να αντιμετωπίσει τους φόβους του, τον τραυλισμό αλλά και τη σχέση με τους γονείς και τους γύρω του, να αντιμετωπίσει την ταυτότητά του, να διακρίνει την ομορφιά του διαφορετικού αλλά και τη δύναμη της αγάπης και της συγχώρεσης;

Η μάσκα είναι ένα πανάρχαιο σύμβολο. Και ακριβώς το γεγονός πως η χρήση της έχει τόσους αιώνες τώρα επιζητεί, αλλά και με πολλούς τρόπους εκφραστεί, αποδεικνύει πως είναι σύμβολο που μπορεί πάνω του ένας συγγραφέας να «ακουμπήσει» αυτό που θέλει να πει. Στη περίπτωση του δικού μου ήρωα, η μάσκα χρησιμοποιείται για να αποκρύψει τον ίδιο του τον εαυτό. Ένας νεαρός που δεν πιστεύει στον εαυτό του, μιας και ο πιο δικός του άνθρωπος ποτέ δεν έδειξαν πως τον εμπιστεύονται. Καταφεύγει, λοιπόν, στην κάλυψη μιας μάσκας, στο να υποδυθεί κάποιον άλλον που θα τον λησίοι να κάνει αυτά που ο ίδιος δεν τολμά. Αλλά αυτό δεν είναι απελευθέρωση, είναι μια μορφή δουλείας. Η ταυτότητα του χάνεται πίσω από την ταυτότητα ενός άλλου. Πόσο μπορεί κάποιος να ικανοποιηθεί όταν αυτό που πράττει δεν τον εκφράζει, αλλά γίνεται κάτω από τη σκιά ενός άλλου; Αυτό ήταν το ζήτημα που θέλησα να διαχειριστώ. Και τελικά οδήγησα τον ήρωά μου σε δρόμους όπου η μάσκα αφαιρείται. Κάτι που το πετυχαίνει καθώς ανακαλύπτει πως υπάρχει πάντα ένας τρόπος να υποστηρίξεις την ιδιαιτερότητά σου και να κάνεις τους άλλους να τη σεβαστούν.

Οι έμφυλες σχέσεις βρίσκονται στο επίκεντρο αυτού του βιβλίου. Σε μια περίοδο που η ορατότητα αλλά και ο αποκλεισμός κινούνται σε τεταωμένο οκονί, και ταυτόχρονα σε μια περίοδο όπου ένα σύστημα ολόκληρο δείχνει να μισεί τη νεότητα, πώς αντιμετωπίζετε αυτό το ευαίσθητο θέμα;

Οι έμφυλες σχέσεις είναι πάντα στο επίκεντρο σχεδόν όλων των βιβλίων μου, μα και είναι ακόμα -αυτό πιστεύω- παρούσες στην καθημερινότητα όλων μας και κυρίως των νέων. Λέτε πως υπάρχει ένα ολόκληρο σύστημα που δείχνει να μισεί τη νεότητα. Λογικό δεν είναι; Μιας και νεότητα πάντα σημαίνει επανάσταση και αμφισβήτηση. Μα εγώ ακριβώς το στοιχείο αυτό στοχεύω να προβάλω. Δεν είναι τυχαίο πως όχι μόνο γράφω βιβλία για νέους, αλλά και τα «ενήλικα» μυθιστορήματά μου πάντα φωτίζουν τα νεανικά χρόνια των ενήλικων ηρώων μου. Η παιδική και εφηβική περίοδος κάθε ανθρώπου είναι η πατρίδα του. Όλοι έχουμε υποχρέωση να περιφρουρούμε τη νεότητα.

Ταυτόχρονα, σε αυτό το βιβλίο δεν δαιμονοποιείτε τη νοσταλγία, και βάζετε σε ευκρινές πλάνο την ποίηση. Δεν φοβάστε μήπως σας πουν ντεμοντέ;

Είπα πιο πριν πως ο ήρωάς μου αποδέχεται την ιδιαιτερότητά του καθώς ανακαλύπτει πως υπάρχει ένας τρόπος πρώτα ο ίδιος να την εκτιμήσει και να τη σεβαστεί. Κι αυτό το πετυχαίνει καθώς γνωρίζεται με μια με-

γαλύτερή του γυναίκα που συνηθίζει να χρησιμοποιεί στον λόγο της και στίχους παλιών ποιητών. Η διαχρονικότητα του ποιητικού λόγου. Και παράλληλα το απόλυτα μοντέρνο της. Ελπίζω να έπεισα για τη θέση μου αυτή. Τουλάχιστον η βράβευσή αυτού του μυθιστορηματος κάτι τέτοιο με κάνει να πιστεύω πως συνέβη.

Γιατί επιλέγετε ένα κάθε άλλο παρά ελληνικό περιβάλλον για την εξέλιξη της αφήγησης;

Γιατί ζούμε σε μια παγκοσμιοποιημένη κοινωνία και, είτε το θέλουμε είτε όχι, και τα προβλήματα και οι λύσεις τους είναι σχεδόν παρόμοια σε κάθε μέρος του δυτικού κόσμου. Έπειτα θέλησα και να δημιουργήσω μια μυθιστορηματική αλήθεια, έναν μυθιστορηματικό κόσμο χωρίς τη βοήθεια συγκεκριμένων χωρικών αναφορών. Ως συγγραφέας έλκομαι να δημιουργώ δικούς μου κόσμους.

Είστε από τους ελάχιστους λογοτέχνες που έχουν βραβευτεί τρεις φορές με Κρατικό Βραβείο. Αλήθεια αυτός ο θεσμός, πέραν της τιμής που αποδίδει στον συγγραφέα, διευκολύνει, θεωρείτε, τη διείσδυση του συγγραφικού έργου στο αναγνωστικό κοινό;

Κάθε βραβείο, και ειδικά ένα κρατικό, δημιουργεί ένα θετικό κλίμα για τον τίτλο που βραβεύτηκε. Αλλά ως μην ξεχνούμε πως η όποια επιλογή έχει να κάνει με τη γνώμη οκτώ ή εννιά ανθρώπων. Κάποιοι άλλοι θα επέλεγαν, ίσως, κάποιο άλλο βιβλίο. Σε κάθε περίπτωση, το Κρατικό Βραβείο έχει αξία μιας και είναι η αναγνώριση της Πολιτείας στο έργο όχι μόνο εκείνου που βραβεύεται, αλλά και σε όλους όσοι ασχολούνται με τη γραφή. Αλλά χρειάζεται να αναθεωρηθεί ο τρόπος που εφαρμόζεται. Θα σας πρότεινα κάποια στιγμή να ξεκινήσετε μια έρευνα πάνω σε αυτό το θέμα.

Είστε από τους συγγραφείς που αντιμετωπίζετε τη γραφή και ως πολιτική πράξη. Τι διαπιστώνετε για την εποχή μας, για τη χώρα μας, για τον σύγχρονο άνθρωπο αυτή την περίοδο; Ο συγγραφέας έχει, θεωρείτε, τη θέση που του αξίζει στις σημερινές κοινωνίες;

Στην εποχή μας η ατομική προβολή δείχνει να είναι εύκολα πραγματοποιήσιμη. Αλλά παράλληλα είναι και παραπλανητική. Και γι' αυτόν που προβάλλεται και για όσους αποδέχονται αυτήν την προβολή. Η πληθώρα «αναγνωρίσιμων» δημιουργών καλλιτεχνών τελικά οδηγεί σε ένα είδος παραμερισμού του ίδιου του έργου. Δεν είναι αυτό που αναγνωρίζεται, αλλά εκείνος που το εκτελεί. Κι έτσι έχουμε μια επιφανειακή σχέση με τα πάντα - από την πολιτική έως την Τέχνη.

Οι πρόσφατες εκλογές, οι εξελίξεις στην αξιωματική αντιπολίτευση, η αντίκτυπο έχουν στη χώρα και στους πολίτες της;

Μιλώντας ως άτομο με πίστη προς το δημοκρατικό πολίτευμα, λέω πως τα αποτελέσματα των τελευταίων εκλογών στη χώρα μας είναι πάρα πολύ δυσάρεστα. Κι αυτό γιατί αν το όποιο κόμμα που κυβερνά δεν αισθάνεται στην πλάτη του την ανάσα του αντίπαλου κόμματος, τότε είναι βέβαιο πως θα εφαρμόσει μια πολιτική αλαζονική, πολιτική πολλαπλά διαβλητή. Αλλά κάτι που επίσης με ανησυχεί -κι αυτό ισχύει και σε πανευρωπαϊκό επίπεδο- είναι η απροκάλυπτη επανεμφάνιση στα βουλευτικά έδρανα εκπροσώπων φασιστικής και ναζιστικής νοοτροπίας. Μπορεί αυτή η κατάσταση να αλλάξει; Και τότε, Ομολογώ πως δεν ξέρω. Αν μελετήσουμε τη νεότερη Ιστορία μας, θα διαπιστώσουμε πως οι μεγάλες ανατροπές ήρθαν μετά από μεγάλες κρίσεις. Κι αν συμβούν... Θα τις αντιμετωπίσουμε; Πώς θα αντιδράσουμε;

